

POJMOVNIK ANGAŽMANA

Institut za filozofiju i društvenu teoriju,
Univerzitet u Beogradu
Beograd, Kraljice Natalije 45

Edicija Trg

Za izdavača
Gazela Pudar Draško, direktorka

Recenzenti
Predrag Krstić
Sanja Bojanić

Urednica edicije
Gazela Pudar Draško

Lektura i korektura: Olgica Rajić
Dizajn i grafička obrada: Nikola Stevanović

ISBN 978-86-80484-80-8

Izdavanje publikacije je podržalo
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog
razvoja Republike Srbije.

© Institut za filozofiju i društvenu teoriju,
Beograd, 2021.

POJMOVNIK ANGAŽMANA

PRIREDLI

Igor Cvejić
Gazela Pudar Draško
Mark Lošonc

S A D R Ž A J

7	UVOD
9	SUBJEKTI ANGAŽMANA
20	POLJE ANGAŽOVANOSTI
26	ANGAŽOVANO DELANJE
43	PRETPOSTAVKE ANGAŽMANA
67	ISHODIŠTA ANGAŽMANA

- Chayko, Mary (2002), *Connecting: How We form Social Bonds and Communities in the Internet Age*. Albany: State University of New York.
- Cohen, Anthony P. (1985), *The Symbolic Construction of Community*. London: E. Horwood Ltd.; New York: Tavistock Publications.
- Chavis, David M., John R. Newbrough (1986), „The meaning of ‘community’ in community psychology“, *Journal of Community Psychology* 14 (4): 335–340.
- Day, Graham (2006), *Community and Everyday Life*. Abingdon: Routledge.
- Hiller, Ernest T. (1941), „The community as a social group“, *American Sociological Review* 6 (2): 189–202.
- Nikolić, Olga (2017), „Angažman i problem univerzalnosti: prefigurativna politika“, Zaharijević, Adriana, Jelena Vasiljević (ur.), *Angažman. Uvod u studije angažovanosti*. Novi Sad: Akademska knjiga; Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju, str. 55–68.
- Sarason, Seymour B. (1974), *The Psychological Sense of Community: Prospects for a Community Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.

ANGAŽOVANO DELANJE

Akcija	27
Aktivizam	27
Angažovana filantropija	28
Angažovana književnost	29
Angažovana umetnost	30
Angažovani akt	31
Angažovano istraživanje	32
Angažovano mišljenje	33
Dezangažman	33
Digitalni aktivizam	34
Građanska neposlušnost	35
Građanski angažman	36
Participacija	37
Politički angažman	38
Praksa	39
Revolucionarni angažman	41
Volontiranje	42

| 39 | tjih primera građanske neposlušnosti na delu (v. **prakse**) je protivljenje Roze Parks da u punom autobusu ustupi mesto belcu, čime se ova mlada žena usprotivila Zakonu o rasnoj segregaciji u javnom prevozu (v. **jednakost, otpor**). Ovaj događaj | 71, 54 | podstakao je ne samo bojkot gradskog saobraćaja, već i jedan od najuspešnijih masovnih pokreta protiv rasne diskriminacije u novijoj istoriji. Godinu dana od ovog | 31 | pokretačkog događaja (v. **angažovani akt**) Vrhovni sud SAD proglasio je zakon iracionalnim i ukinuo ga.

Osnovna odlika građanske neposlušnosti je ukazivanje na opravdanost nepoštovanja pozitivnih normi kada su razlozi za nepoštovanje univerzalnije i pravednije prirode od opravdanja na kojima se temelji sama norma. Druga važna odlika građanske neposlušnosti jeste njen nenasilni karakter – utemeljen u hrišćanskoj, hinduističkoj i budističkoj tradiciji – čime se ovaj oblik kolektivnog angažmana razlikuje od drugih vrsta aktivističkog političkog delanja (v. **aktivizam, politički angažman, revolucija**). Treća ključna odlika građanske neposlušnosti je to što je ona uvek usmerena ka javnosti. Drugim rečima, praktikovanje građanske neposlušnosti nužno sadrži i jedan vlastitim angažmanom transparentno | 27, 38 | impliciran poziv (v. **poziv**) usmeren ka drugim članovima zajednice, da nam se u | 75 | kršenju pozitivnih normi koje se smatraju nepravednim pridruže. | 61 |

Za dalje čitanje:

- Gandhi, Mahatma K. (1961), *Non-violent Resistance (Satyagraha)*. New York: Schocken Books.
- Griswold, Erwin N. (1968), „Dissent 1968“, *Tulane Law Review* 42 (4): 726–739.
- King, Martin Luther jr. (1958), *Stride toward Freedom: The Montgomery Story*. New York: Harper & Brothers.
- Lynd, Staughton (1965), *Non-violence in America: A Documentary History*. Indianapolis: Bobbs-Merrill.
- Thoreau, Henry David (1849), „Resistance to civil government: A lecture delivered in 1847.“,

Peabody, Elizabeth (ur.), *Aesthetic papers*. Cornell: Cornell University Library, str. 189–213.

Arendt, Hannah (1972), *Crises of the Republic: Lying in Politics, Civil Disobedience, On Violence, Thoughts on Politics and Revolution*. New York: Harcourt.

Vujo Ilić

Građanski angažman

odnosi se na individualne ili kolektivne akcije koje adresiraju neke od uočenih problema u javnoj sferi (v. **akcija**). Građanski angažman usmeren je na popravljnje kvaliteta života u zajednici i obuhvata širok spektar tradicionalnih i manje tradicionalnih političkih aktivnosti: od volontiranja u distribuciji hrane najugroženijim članovima zajednice, učestvovanja u uređivanju javnih prostora ili roditeljskim grupama u školama, preko obraćanja izabranom predstavniku na društvenim mrežama, do glasanja na izborima.

Iako su aktivni građani (v. **aktivno građanstvo**) važni za zajednice (v. **zajednica**), a građanski angažman pruža višestruke koristi pojedincima, uočeno je da poslednjih decenija dolazi do smanjivanja obima građanskog angažmana, naročito kod mlađih generacija, što u mnogim zemljama poprima razmere krize. Prema Patnamu (Putnam, Robert D.), građanski angažman stvara društveni kapital – povezivanje pojedinaca dovodi se u vezu sa normama reciprociteta i poverenja (v. **norma; poverenje**), koje utiču na širok spektar društvenih odnosa. Iako je aktivno građanstvo važno za pojedince, koliko i sfera rada ili porodičnih odnosa (v. **porodica**), pažnja koja se posvećuje problemu građanskog dezangažmana (v. **dezangažman; pažnja**) u najboljem

slučaju oscilira i svakako se ne nalazi među političkim prioritetima.

Građanski angažman utiče na pojedince i zajednicu na više načina. On pozitivno utiče na individualni razvoj, jer produbljuje mreže društvene podrške, približava pojedince drugim ljudima i organizacijama sa kojima dele norme i standarde ponašanja i, možda najvažnije, pruža osećaj svrhe i ispunjenosti. Sa druge strane, građanski angažman pruža brojne koristi društvu – i onima koji su aktivni i onima koji nisu. Kolektivne akcije koje nastaju i realizuju se kroz građanski angažman pomažu da se saberu resursi, prošire informacije i ostvare programi od kojih imaju koristi svi članovi zajednice. Kada se građanski angažman usmeri prema donosiocima odluka, oni se podstiču da budu efektivniji i odgovorniji prema zajednici.

Međutim, iako su mnogi autori isticali značaj koji građanski angažman, posebno razičite forme građanskog udruživanja, ima za održavanje demokratije, postoje i brojna upozorenja o njegovoj „tamnoj strani.“ Pojedinci sa ekstremnijim političkim stavovima češće su angažovani nego ostali građani, pa tako njihova aktivnost u javnoj sferi može imati neželjene posledice po pojedince, dok, na nivou zajednice, njihovo angažovanje može voditi većoj društvenoj polarizaciji. Na ideološkom planu, građanska angažovanost može se predstavljati kao zamena za političku participaciju (v. **participacija**), ili kao način da se ograniči uloga države u savremenim društvima.

| 37 |

Za dalje čitanje:

De Tokvil, Aleksis (1990), *O demokratiji u Americi*. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

Norris, Pippa (2007), „Political activism: New challenges, new opportunities“, Boix, Carles, Susan C. Stokes (ur.), *The Oxford Handbook of Comparative Politics*. New York: Oxford University Press, str. 628–652.

Pancer, Mark S. (2014), *The Psychology of Citizenship and Civic Engagement*. Oxford: Oxford University Press.

Putnam, Robert D. (2003), *Kako demokratiju učiniti djelotvornom: civilne tradicije u modernoj Italiji*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Putnam, Robert D. (2008), *Kuglati sam: slom i obnova američke zajednice*. Novi Sad: Mediterran publishing.

Skocpol, Theda, Morris P. Fiorina (2004), *Civic Engagement in American Democracy*. Washington: Brookings Institution Press.

Vujo Ilić

Participacija

podrazumeva učestvovanje građana (v. **građanin**) u političkim procesima od važnosti za širu zajednicu (v. **zajednica**). U političkoj teoriji je još od antičkih korena postojalo uverenje da je građanska participacija dobra za društvo. Široko učešće građana u javnim poslovima uglavnom se smatralo esencijalnim za demokratiju, iako je postojala i struja koja je težila da ograniči ili minimizira participaciju, dok i danas postoje gledišta da je dovoljno ili čak i bolje da neki građani povremeno glasaju. Ipak, sve manje učešće građana u političkim procesima u demokratskim društvima uglavnom se posmatra sa zabrinutošću i predmet je duge debate o mogućim uzrocima i posledicama.

| 13 |

| 25 |

Participacija se često svodi na učešće građana na izborima i formalno partijsko organizovanje (v. **politički angažman**). Dok se jedni zalažu za primat posrednih oblika učestvovanja u političkim procesima, putem izabranih predstavnika, drugi traže da se građani direktnije uključe u odlučivanje. Međutim, iako je u demokratijama učestvovanje na izborima dugo bilo glavni i najrašireniji oblik participacije, poslednjih decenija su drugi oblici

| 38 |

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

141.7(082)
316.621(082)

POJMOVNIK angažmana / priredili Igor Cvejić, Gazela Pudar Draško, Mark Lošonc. - Beograd : Univerzitet, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, 2021 (Novi Sad : Sajnos). - 78 str. ; 20 cm. - (Edicija Trg / [Institut za filozofiju i društvenu teoriju])

Kor. nasl. - Tiraž 150. - Str. 7: Uvod / Igor Cvejić, Gazela Pudar Draško, Mark Lošonc. - Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-80484-80-8

1. Цвејић, Игор, 1986- [приређивач, сакупљач] [аутор додатног текста] 2. Пудар Драшко, Газела, 1982- [приређивач, сакупљач] [аутор додатног текста] 3. Лошонц, Марк, 1987- [приређивач, сакупљач] [аутор додатног текста] а) Друштвени ангажман -- Зборници

COBISS.SR-ID 53879817